

NAGY SÁNDOR KUBIKOS

Jómagam is halász-kubikos családból származom. Édősapám, nagyapám, sőt még a dédapám is halász volt. Egy-egy családból, ha több férfi volt, akkor ketten vagy hárman is halászok lettek. Őseim halászmestorok. Voltak, akik nagyhálóval halásztak, még télen is, amikor jég borította a Tiszát. Nehezebb körülmények között, de meg tudták oldani az akkori jég alatt a nagyháló használatát...

A szájhagyomány szerint 1241-ig, a tájárjárásig vissza tudják vezetni az egykori települést. E település is a honfoglalás alapján Ond vezér népét illette. 1647-ben az utolsó mögrázkódtatáson esett keresztül Mindszent. Ekkor mértek döntő csapást a törökökre a császári seregek környékükön. E vérzivataros időben a lakosság részben elmenekült, részben elpusztult. A hadjárat után a nádasok védelmét élvező lakosság közül hét halászcsalád telepődött mög a Tisza — Kurca — Bográcsos és a Horgolat övezte térség magaslatán. E hét halászcsalád vetette mög az alapját az új községnek.

Az 1702. évben Hodós Imre tábori lelkész egy kis csapata ide vetődött Erdélyből és a kis lélekszámú lakosság szívélyessége fogadja, marasztalja, maradjanak köztük. Hodós is letelepszik — ő lett Mincént újraalapítója.

E település az ő-ző népnyelvet használja. Nem állítjuk azt, hogy a letelepődött hét halászcsalád mindegyike Szögedről származik, de az 1722-es és 1745-ös lakó- és adójegyzékeket a szögedivel összehasonlítva sok azonos családnév szerepel mindkét jegyzéken.

Mivel a Tisza se tudott mindönkét eltartani és egyre kevesebbet hozott a konyhára, más elfoglaltságot kellett keresni az emböröknek.

FALUALAPÍTÓ HALÁSZOK, HÍRÖS KUBIKOSOK

Földje nem vót mindönkinek, így vagy a túlatiszai Pallavicini őrgrof birtokára möntek summásnak, hónaposnak vagy kubikos munkára kényszerültek, vállalva a kubikos sors mindön keserűségét.

Volt olyan időszak is, amikor négyszáz is útrakeltek talicskával, teljes fölszereléssel, hogy munkához jussanak, családjuk megélhetését biztosítsák.

Ezt az embörnyűvő kubikos munkát mindig becsülettel és kiválóan végezték és ezáltal híressé váltak kubikosként. Munkájuk során eljutottak külföldi országokba is. Vasút- csatorna- útépités, a Tisza szabályozása és minden ilyen jellegű munkát elvállaltak. Később, ha másnak nem is, de nekik mindig jutott munka, hiszen a mindszeinti kubikos fogalom volt. Egy anekdota is fönnmaradt róluk. "Amikor Kolumbusz Amerika földjére lépett, a parton mindszeinti kubikosokkal találkozott, akik már végeztek is a munkával és hajóra vártak, hogy hazajohessenek."

Egykor a házakat földből építették. Volt paticsfal, vertfal, vályogfal és csömpölyegfal. A tető zsopp vagy nád volt, később pala vagy cserép. Ilyen épületekben laktak. Ha véletlenül tűz ütött ki valahol, nagyon sok ház leégett, hiszen a kerítésök is nádból voltak és egyéb gyúlékony anyagok is voltak a ház portáján.

A ház szoba — konyha — kamrából állt. A halászházakban nem volt válaszfal: egyik oldalon a halászszerszámok, hálók, a másik oldalon az ágyak, szekrényök, a családi otthon bútorai helyezkedtek el. A háznál annyi mögkülönböztetés volt, hogy ahol fiatal, eladó lányok- vagy fiatalasszonyok voltak, a fal alját az utcán 60-70 cm magasan égszínkékre meszelték, ahol pedig idősek voltak, ott téglavörös vagy fekete színnel.

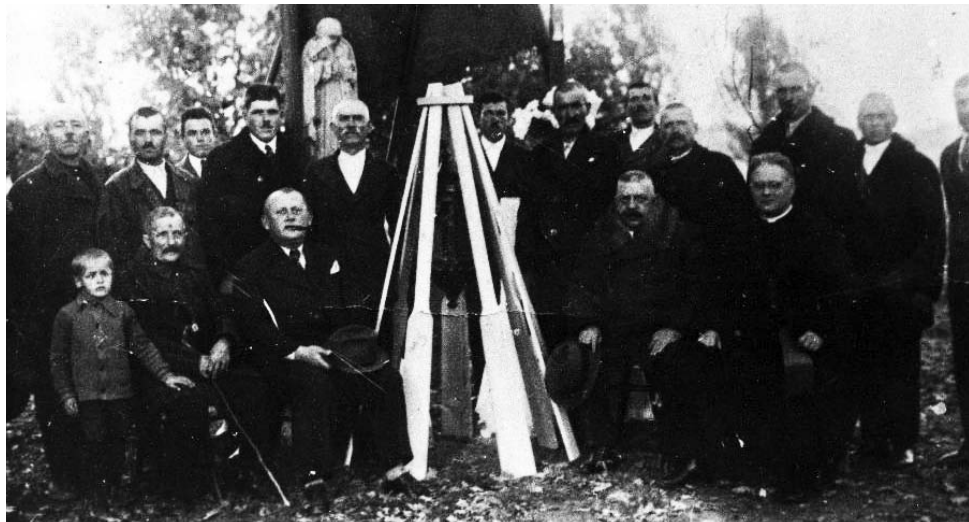
A téli erdővágások után, a tavasz közeledtével az embörök már nyugtalankodtak, ugyan beindulnak-e a munkák. Az embörpiacon nagyon sokan várták a munkát.

A régi községháza környékin és a takarékl előtt voltak az embörök és várták, hogy a bandagazdák megkapják az üzenetet, hogy beindulnak a munkák.

A bandagazda előbb a saját emböreit válogatta ki, akik már dolgoztak vele, és ismerték a munkához való viszonyát.

Ha még volt hely, a többiek is komendálhatták ismerőseiket a bandába, brigádba. Ha voltak olyanok, akit akkor nem választottak ki, nehezebben tudott elhelyőzködni. Budapestön a Teleki téren volt, ahol a munkát keresők a piaci bódék tövébe éjjel is ott tanyáztak várva a munkaalkalomra, hát ha valami munka sikerülne. Vásárhelyön a Kossuth téren volt embörpiac.

1947 tavaszán táviratot kaptam korábbi munkahelyemről, hogy menjek föl dolgozni. Föl is möntem. Az élelmézést még mindig nehéz volt megoldani. Főleg a kenyérkérdést. Írtam haza édősanyámnak, hogy milyen nehéz beszerezni a könyeret. Mivel beteg volt (le volt a bal oldala bénulva), valakivel megsüttette a könyeret (ha otthon voltam, én sütöttem), egy zsákba rakták, aztán postára vitette és föladatta számomra. Hogy örültem, amikor megkaptam! Most jó hazai könyeret öhetök. Amikor fölvágtam, majdnem sírva fakadtam. a könyér be volt gyulladva és nyúlt. Valószínű, hogy még ki sem hült rőndösen és már akkor föladták, hogy minél előbb öhessek belőle, vagy az akkori nehéz postai szállítások valamint a nagy nyári meleg okozhatta a könyér begyulladását. Öhettem továbbra is a pattogatott kukoricát, mind addig. Nem sokáig köllött önnöm, ugyanis találozotam N. Jancsival, aki értesítést kapott egy rokonától, hogy Dorogon mögindul egy jó munka. Igaz, nem szakmabeli, de nem baj, hiszen köll a pénz nagyon. Egy bánya föltárás indul és utána hozzá kell építeni egy bányaavasutat is. Amikor elmöntünk a fölvételre, az orvosi vizsgálaton kérdőzte az orvos: — mi a foglalkozása? — kubikos — mondtam.

HALÁSZOK ÜNNEPSÉGE — A MINDSZENTET ALAPÍTÓ HÉT HALÁSZCSALÁD EMLÉKÉRE

— Hát fiam, téged inkább egy pincérnek képzelnék el. A Jancsi erős testalkata után úgy is tűnt, hiszen alig hatvan kilós voltam. A fizetésünk elég jó volt, hiszen havonta még szénjárandóságot is kaptunk és élelmeszer vételezést is.

A legénylakáson laktunk. A munkabajlás hat és fél kilométer úton történt, a högy alatt a népessel. Ezzel szállították a bányászokat is. Jancsival egy bográcsban főztünk és havonta egyszer utaztunk haza. Nagyon jó szén volt ott. Kéthavonta küldtük haza a szénjárandóságot. Voltak, akik el is adták. Cs. Jani bácsi brigádjával el is készültünk határidőre. Karácsonyra már kész is lőttünk a munkával, az ünnepeket már otthon töltöttük családi körben. Mivel a következő évben nem montem föl Pestre dolgozni, itthon próbáltam elfogadható keresethez jutni. Segítöttem édősapámnak a halászatban, de ha volt szakmai területön valami munka, azt csináltam. Ha édősapámmal voltam, kora reggel kiszödtük a varsákat száradni, ha volt benne hal, kiürítettük és a napon szárították estig, akkor raktuk vissza. Ha legyengültek a varsák, első és második alkalommal kékküvel vízbe köllött áztatni, ha pedig már újabb gyengülés volt látható, akkor már kátrányozni köllött. Ilyenkor volt időnk, hogy nyáron süssük a halat, vagy kis bográcsban halpaprikást főzzünk. Amikor mögfött, jóízűen mögöttük és utána a szapollyal a Tisza vizéből merítve nagyokat ittunk a halpaprikásra. De jó is volt! Most nem mernék belőle inni.

Úszni nem tudtam — egyszer majdnem belefúlladtam a Tiszába —, inkább eveztem, ha fölborulnánk, egy evező már mög tudja menteni az embőr életét. Mivel a folyó mindkét oldalán voltak varsák, így át köllött evezni a csónakkal a másik oldalra is. Ekkor jött egy nagy szél déli iránybul, mely úgy fölkorbácsolta a vizet, hogy azt hittem, rögtön fölborulunk. Édősapám adta az utasításokat, nehogy oldalrul kapjuk a hullámot. Úgy evezek, hogy szömbbe lögyek mindig a hullámmal, mert másképp fölborulunk. Az a bizonyos kilenc kovács sem tudta volna a zabszömet arra a helyre beverni, ahová szoktuk mondani, annyira féltem. Jelzőm, édősapámnál is volt evező, de ő nem használta. Nagy nehezen átértünk a túlpartra. Ekkor estem át a vízkörösztésőgön. Édősapám utána azt mondta: azért nem segítöttem, hogy tanuld mög, hogy ilyen vészhelyzetben mi a tönnyivaló. Ez jó lecke volt, hiszen nemcsak a szép oldalát láttam és éltem át a halászatnak.

Édősapám egyszer egy nagyobb méretű süllőt is fogott. Amikor a kikötőbe ért (a rév és a hajóállomás között volt), egy parton lévő embőr, aki a csárdából jött oda, mögkérdozte: — Bányám uram! Milyen volt a mai fogás? — Elég jónak mondható, ugyanis egy szép példányt is sikerült fognom. — Mekkora lehet az a hal? — Löhet az tán hat kilós is. — Mutassa csak meg, hadd lássam én is. Ekkorát még úgysem láttam.

Fotó: Gaál Györgyi

BÁN LÁSZLÓ: A VÁSÁRHELYI EMBŐRPIAC

Igaz, már bevásároltam a csárdában a Feri bácsitól, de ezt még mögvönném, ha eladná bányám Uram! — Eladó ez kéröm, mi ebből élünk. Megmérték, és a hal súlya nyolc kilót mutatott. Volt is nagy öröm mind a két részről.

Nyugdíjasként volt harcából is egy jó fogása. Varsával fogta. A gátakig volt a Tisza akkor. Egy nagyméretű hátizsákba tötettem bele fejestül, a farka a levegőben lógott. Vonaton vittük be Vásárhelyre, a Halász Szövetkezetbe. Éppen szállítás volt. 26 kilót nyomott, amikor mögmérték. Az igazi nagy fogás a harmincas évek elején volt. Ezt a testvérével, csapóval fogták. Én 5-6 éves lehettem. A nagy harcsa a leméréskor 75 kilót mutatott, így pár halász segítségit is igénybe vötték.

A negyvenes években olyan nagy volt a talajvíz, hogy a Horgolatot nagy víz borította évekig. Elekes Jóska bácsi ezt kihasználta és hallal telepítette be, majd a horgászoknak kiadta. Télön mög a korcsolyázók bizonyos összegért korcsolyázhattak rajta. Volt nagy forgalom, a fiatalok télön is sokan jöttek.

Jó pár évig volt így. nyáron ő is halászott a Horgolatban, meg a Tiszán is, télön mög szötte a pénzt a korcsolyázóktól. Amikor a víz lémönt, sok hal elpusztult. Jóska bácsi nyugdíjas korában a halászszerzők kicsinyített mását is elkészítette. Ezek a helyi múzeumban is megtekinthetők.

Az édősapám által használt egykori halászszerzőket én is a helyi múzeumnak ajándékoztam. Ilyenek: kérészszerző, jégpatkó, jégvágó balta, fenekes 40 horoggal, régi horgok, hálókötőtűk, halászigazolványok... Azóta több kiállításon is bemutatják őket, még Németországban is.

Egykori halászok, akikre még emlékszem: Ágoston és fia: Mihály, a két Bereczki: Pista és Feri, a két Gyovai: Ferenc és Jani, az öreg Róth és veje Ádám. az öreg Apró (Nagymári) Ócsai Misa bácsi, Elekes Jóska bácsi. A Danicska család: Lajos, István és Sándor.

Öseim: Nagy Mihály halászmestőr és két fia: Mihály a cimbalmos és Sándor, az édősapám.

Nagy Mihály